

Konutlarda Yangın Kaçışları

Prof. Dr. Abdurrahman KILIÇ
İTÜ Makina Fakültesi

1. Giriş

Yönetmeliklerde, ticari amaç gözetmek-sizin bir veya birçok insanın iş zamanı dışında barınma, dinlenme ve uyuma amacıyla ikamet ettiği, imar planında bu amaca ayrılmış olan yerler konut olarak tanımlanmaktadır.

Ülkemizde meydana gelen yangınların yaklaşık % 45'i konutlarda meydana gelmektedir. Başka bir deyişle bütün yangınların yaklaşık yarısının konutlarda meydana geldiği söylenebilir. İlk bakışta ahşap binaların sayısında azalma olduğu için yangın sayısında da azalma olacağı düşünülse bile, çok kullanılmaya başlan-an plastik esaslı malzemeler, tüketilen enerji miktarındaki artış ve yeni enerji türleri yangın riskini beraberinde getirmektedir. Her yıl birçok kişi ev yangınları nedeniyle hayatını kaybetmekte ve bu ölümlerin çoğunda da çocuklar yer almaktadır. Yangın sayısı ile konut sayısı doğru orantılıdır. Kuşkusuz nüfus ve konut sayısı arttıkça yangın sayısı da artmaktadır.

Konutlarda meydana gelen yangınların % 40'ı mutfaklardan, % 20'si ısıtmadan yani soba ve elektrikli ısıtıcıdan, % 10'u sigaradan ve % 5'i çocuklardan ve elektrik tesisatından kaynaklanmaktadır. Başka bir deyişle konutlardaki yangınların çoğunluğunu elektrik, ısıtma ve ısınma gereçleri oluşturmaktadır.

Elektrik sigortalarının otomatik olmaması, elektrikli ısıtıcıların ve sobaların hemen

yanına kurutmak için çamaşır asılması, açık tip elektrikli ısıtıcıların perdelerinin yakınına konulması, elektrik prizlerinin topraklı olmaması, aynı prizden çok sayıda elektrikli cihaz beslenmesi yangın başlangıcına neden olmaktadır. Çocukların kibrit, soba ve elektrikli cihazlarla oynamalarından, mutfakta yağ parlaması, gaz kaçağı, tüp parlaması, katalitik sobalar gibi faktörler de konutlarda yangın oluşmaktadır.

Genellikle konutlarda meydana gelen yangınlarda, yangın çıkan daire yanar fakat yangın yükü düşük olduğundan diğer dairelere geçişi nadiren olur. Bununla beraber duman merdiven boşluğundan binanın tamamına yayılır. Duman nedeniyle panik oluşur ve çoğu zaman binanın tamamı yanacakmış endişesiyle herkes binayı terk etmeye uğraşır.

Can kaybına neden olan yangınlar geceleri meydana gelen yangınlardır. Uyurken fark edilmeyen duman zehirlenmelere ve boğulmalara neden olur. Yangın çıkan daireden merdivene ulaşamayan büyük dairelerde ve özellikle dubleks katı olan konutlarda da yangınların neden olduğu ölümlere rastlanılmaktadır.

2. Yeni Konut Binalarında Kaçış Yolları

Konutlarda yangın önlemi denildiğinde ilk akla gelen kaçış yolları olmalıdır. Yüksek binalarda kaçış merdivenlerinin yanında yangın dolapları, çok yüksek konutlarda (yüksekliği 51.50 m'den yüksek) ayrıca sprinkler sistemi, acil durum asansörü, merdiven basınçlandırması, algılama sistemi gibi önlemler de istenir. Fakat bunların yeni binalar için olduğu unutulmamalıdır.

Yönetmeliklere göre konutlarda alınacak yangın güvenlik önlemleri incelenirken yeni yapılacak konut binaları ile mevcut konutları ayrı ele almak gerekir. Halen ülkemizde yürürlükte olan 09.09.2009 tarihinde yayınlanan yönetmelik yeni konutları ve mevcut konutları ayrı ayrı değerlendirmektedir.

Yönetmeliğin 48.maddesinde yeni yapılan konutlar için çıkışlar açıklanmaktadır. Bod-

rum katlar dâhil 4 katı geçmeyen konutlar ile tek evler, ikiz evler ve sıra evler gibi konutlarda, tek bir kullanıma hizmet veren binalarda kaçış mesafesine bakılmaksızın normal merdivenlerle sağlanabilmekte ve başka herhangi bir özellik aranmamaktadır.

Konut içindeki herhangi bir noktadan çıkış kapısına kadar olan uzaklık 20 m'yi geçmemesi gerekiyor, ancak yağmurlama sistemi varsa bu mesafe 30 metre alınabilmektedir. Eğer yağmurlama sistemi yoksa 20 metreyi geçiyorsa, yağmurlama sistemi varsa 30 metreyi geçiyorsa yükseklik sınırına bakılmaksızın konuttan ikinci çıkış gerekmektedir.

Dubleks daireler için iki önemli husus bulunmamaktadır. Dupleks apartman dairelerinde tek kapı bulunması hâlinde, bu kapı üst katta düzenlenemez. Ayrıca, üstteki katın döşeme alanı 70 m²'yi geçmesi durumunda üst kattan ayrı bir çıkış sağlanmalıdır.

Kaçış uzaklığı, apartman dairelerinin kapısından başlanarak ölçülür. Apartman binalarından dairelerin kapısından merdivene hemen hemen her zaman bir koridordan geçilerek ulaşıldığından, dairenin kapısından merdivene olan uzaklık yağmurlama sistemi olan binalarda en fazla 20 metre, yağmurlama sistemi yoksa en çok 15 metre olabilmektedir. Apartmanlarda kaçış yolları, apartmanların yüksekliği göz önüne alınarak dört ayrı kategoride değerlendirilmektedir.

- a) Yapı yüksekliği 21.50 m'nin altındaki konutlarda korunumsuz normal merdiven kaçış yolu olarak kabul edilir ve ikinci çıkış aranmaz.
- b) Yapı yüksekliği 21.50 m'den fazla ve 30.50 m'den az olan konutlarda, en az 2 merdiven düzenlenmesi, merdivenlerden en az birisinin korunumlu olması ve her daireden 2 merdivene de ulaşılması gerekir.
- c) Yapı yüksekliği 30.50 m'den fazla ve 51.50 m'den az olan konutlarda, birbirlerine alternatif, her ikisi de korunumlu ve en az birinde yangın güvenlik holü

düzenlenmiş veya basınçlandırma uygulanan 2 kaçış merdiveni yapılması mecburidir. Kattaki konutların her birinin içinden bir yangın güvenlik holünden geçilerek yangın merdivenine ulaşıyor ise binanın genel merdiveninin korunumlu olması gerekli değildir.

- ç) Yapı yüksekliği 51.50 m'den yüksek olan konutlarda, birbirlerine alternatif ve yangın güvenlik holü olan ve basınçlandırılan en az 2 kaçış merdiveni yapılması şarttır.

Yönetmelikte tartışılan ve çoğu kez yanlış uygulanan hususlardan birisi; giriş, çıkış ve şafları üst katlardan 120 dakika yangına dayanıklı döşeme veya bölme ile ayrılan bodrum katların yapı yüksekliğine dahil edilmemesidir. Başlangıçta bodrum katların çıkışı ayrılsa bile daha sonra üst katlarla birleştirilmektedir. Yine konutlar için başka istisnai madde çatı arası piyeslerle ilgilidir. Çatı arası piyeslerden binanın normal merdivenine veya korunumlu kaçış merdivenine alternatif kaçış imkânı sağlanması durumunda, çatı arası piyes yüksekliği, yapı yüksekliğine dahil edilmektedir.

Binanın ana merdiveni aynı zamanda bodrum katlara da hizmet veriyorsa ve bodrum katlarda konut dışı kullanım alanları varsa bodrum katlarda merdivene girişte yangın güvenlik holü düzenlemesi gereklidir. Kaçış için kullanılmasına izin verilen merdivenlerde, basamağın kova hattındaki en dar basamak genişliği, konutlarda 100 mm'den az olmamalıdır. Her kaçış merdiveninin her iki yanında duvar, korkuluk veya küpeşte bulunmalıdır.

3. Mevcut Konut Binalarında Kaçış Yolları

Yönetmelikte mevcut yapılar ayrı bir kısımda ele alınmıştır. Konutlar için 158. maddesinde bazı özel hususlar getirilmiştir. Mevcut dairesel merdivenlerin değiştirilmesinin zorluğu göz önüne alınarak konutlarda 51.50 m yapı yüksekliğine kadar dairesel merdivenlere izin verilmiştir. Mevcut konutlar için kaçış yolları üç ayrı kategoride değerlendirilmektedir. Yapı

yüksekliği 30.5 metrenin altında olan konut binalarında ikinci çıkış aranmamakta ve mevcut konutlara itfaiye tarafından müdahale edilmemektedir.

Yapı yüksekliği 30.50 m'den fazla ve 51.50 m'den az olan konut binalarında ana merdiveninin korunmuş kaçış merdiveni özelliğinde yapılması istenmektedir. Ayrıca, korunmuş merdiven iç kaçış merdiveni ise, bir yangın ihbar butonu ile aktive edilen veya algılama sisteminden otomatik aktive olan basınçlandırma sistemi yapılması gerektiği belirtilmesine rağmen yapılsa bile pratikte çalışmayacağı aşıkardır. Basınçlandırma fanının konulacağı yer bulunması, elektrik beslemesinin sağlanması, otomasyonunun yapılması mevcut binalar için problem olmaktadır.

Yapı yüksekliği 51.50 m'den yüksek olan konutlarda, birbirlerine alternatif en az birisi korunmuş iki adet kaçış merdiveni gerektiği ve korunmuş kaçış merdiveninin basınçlandırılması gerektiği belirtilmektedir. Başka bir deyişle yapı yüksekliği 51.50 metreden fazla olan konut binaları kaçış yolları bakımından yeni binalarla aynı değerlendirilmekte, fakat yeni binalarda istenilen yağmurlama sistemi gibi sistemler zorunlu tutulmamaktadır.

Binanın ana merdiveni aynı zamanda bodrum katlara da hizmet veriyor ise ve bodrum katlarda konut dışı kullanılan ve kolay alevlenici madde bulunan kullanım alanları var ise, bodrum katlarda merdivene girişte yangın güvenlik holü düzenlemesi şarttır. ■